

STRESZCZENIE

Dysertacja „Oddziały i jednostki obcokrajowców w zmaganiach wojennych III Rzeszy i ZSRR 1940-1945. Studium przypadku SS-Sonderkommando Dirlewanger – kontekst II Wojny, „Zimnej Wojny” i okresu postzimnowojennego” jest próbą pełnego opracowania losów tytułowego oddziału z wyeksponowaniem wszystkich poloników. Mimo, że pojawia się coraz więcej informacji o dowódcy Oskarze Dirlewangerze, to zawierają one nadal liczne nieścisłości. W oparciu o dokumenty znajdujące się w 22 archiwach polskich, niemieckich, słowackich oraz francuskim, czeskim, białoruskim i rosyjskim powstał szczegółowy opis zaangażowania osoby dowódcy i podległego mu oddziału/jednostki w systemie represyjnym Rzeszy Niemieckiej. Z polskiego punktu widzenia – najważniejszym okazało się przybliżenie okresu służby SS-Sonderkommando Dirlewanger w dystrykcie lubelskim w oparciu o sprawę dyscyplinarną jego dowódcy. Po raz pierwszy udało się wykazać w pracy polskie pochodzenie części mieszkańców Chatynia, który stał się martyrologicznym symbolem sowieckiej, postsowieckiej i białoruskiej pamięci historycznej. Drobiazgowo zostały zrekonstruowane dwumiesięczne działania pacyfikacyjne SS-Sdr.Rgt. Dirlewanger podczas Powstania Warszawskiego, podobnie jak potwierdzenie obecności oddziału zapasowego pułku Dirlewangera w stolicy Generalnego Gubernatorstwa – Krakowie. Dotychczas powstałe prace historyczne: Hansa-Petera Klauscha, „Antifaschisten in SS-Uniform. Schicksal und Widerstand der deutschen politischen KZ-Häftlinge, Zuchthaus- und Wehrmachtsgefangenen in der SS-Sonderformation Dirlewanger”, Frencha L. MacLeana, „The cruel hunters. SS-Sonderkommando Dirlewanger. Hitler’s most notorious anti-partisan unit”, Christiana Ingrao, „Czarni myśliwi. Brygada Dirlewangera”, Iwana Kowtuna i Dmitrija Żukowa „Охотники за партизанами. Бригада Дирлевангера” oraz Soray’i Kuklińskiej „Oskar Dirlewanger. Dowódca jednostek specjalnych SS” są formatu klasycznych trzystu-czterystu stronicowych monografii. Wspomniany doktorat Kuklińskiej na podobny temat badawczy wpłynął na decyzję znacznego uszczegółowienia własnych badań. Podstawowym celem niniejszej dysertacji było wykluczenie porównań – trzykrotnie większej objętości badania (w stosunku do pracy dr Kuklińskiej, bez załączników), odnoszą się tylko do okresu ostatnich pięciu lat życia Dirlewangera. Zarzut nadmiernego uszczegółowienia jest do odparcia przez zamiar napisania dokładniejszego studium niż dotychczasowe prace na ten sam temat. Wykluczenie nieudowodnionych lub legend na temat osoby Oskara Dirlewangera oraz zaprezentowanie SS-Sonderkommando Dirlewanger na tle innych ochotniczych oddziałów i jednostek obcokrajowców, walczących po stronie dwóch imperiów – Rzeszy Niemieckiej oraz ZSRS okazały się najważniejszymi odpowiedziami na zadane pytania badawcze.

Słowa kluczowe: II wojna światowa, Białoruś, Generalne Gubernatorstwo, Niemcy, Słowacja, Oskar-Paul Dirlewanger, Bandenbekämpfung, Powstanie Warszawskie, Bandenbekämpfung, Waffen-SS, Ordnungspolizei, rzeź (masowa eksterminacja) Woli